

соціальних груп населення. Особливо це стосується країн з низьким рівнем життя населення. Тобто, родини, що мають низький рівень доходів, мають набагато менше можливостей, ніж заможні родини. Особливо це відноситься до родин, що мають дітей. Так, під час карантину та локдауну одному з батьків, найчастіше матері, доводиться залишати роботу та сидіти вдома з дітьми. Така ситуація впливає на зниження сукупних доходів родини та загострює існуючі проблеми.

Якщо у родині немає комп'ютеру чи іншого пристрою для доступу до дистанційного навчання, або є декілька дітей, або не має доступу до якісного Інтернету, це значно поглиблює нерівність у сфері освіти. Особливо це стосується невеликих або віддалених населених пунктів [2]. Враховуючи таку нерівність у доступі до навчання в режимі онлайн, за оцінками ПРООН, 86% дітей молодшого шкільного віку у світі зараз фактично не здобувають знань у країнах з низьким рівнем людського розвитку та лише 20% дітей у країнах з високими та дуже високими показниками людського розвитку [2].

Під час епідемії з новою силою проявилася гендерна нерівність. Жінки страждають від збільшення нерівності в рівні доходів, відсутності гарантій зайнятості, збільшення кількості випадків домашнього насильства, проблем у сфері репродуктивного здоров'я у зв'язку з перепрофілюванням пологових будинків в центри для лікування від коронавірусу.

Такі тенденції у сфері людського розвитку зводять нанівець зусилля останніх років. Тому ПРООН було запропоновано програму із запровадження негайних соціально-економічних заходів у відповідь на кризу COVID-19 [3].

Ця програма включає п'ять пріоритетних напрямків діяльності для подолання кризи:

- захист сфери охорони здоров'я;
- підвищення рівня соціального захисту населення;
- збереження робочих місць та допомога малому і середньому бізнесу, а також працівникам неформального сектору економіки;
- забезпечення роботи макроекономічної політики задля блага усіх;
- сприяння миру, доброму врядуванню й довірі задля зміцнення соціальної згуртованості.

ПРООН закликає міжнародну спільноту виділяти кошти для оперативної допомоги країнам, що розвиваються, аби вони мали змогу здійснити рекомендовані кроки для подолання кризи.

Але для ефективної політики у сфері людського розвитку необхідно проводити всебічний аналіз впливу всесвітньої пандемії на рівень людського розвитку як в цілому світі, так і в окремих країнах; побудувати імітаційні моделі можливих наслідків, спрогнозувати зміну основних соціально-економічних показників та, використовуючи отримані результати, розробити план заходів для кожної країни.

Література

1. *Вплив COVID-19 : індекс людського розвитку знижується вперше з 1990 року* / UNDP Україна : сайт. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/presscenter/pressreleases/2020/COVID-19-human-development-on-course-to-decline.html> (дата звернення: 10.05.2021).
2. *Як пандемія COVID-19 вплинула на економіку України* / Центр економічної стратегії : сайт. URL: <https://ces.org.ua/how-covid19-affected-ukrainian-economy> (дата звернення: 11.05.2021).
3. *COVID-19 and Human Development : Assessing the Crisis, Envisioning the Recovery* / United Nations Development Programme : Human Development Reports. URL: <http://hdr.undp.org/en/hdp-covid> (access date: 11.05.2021).

УДК 311(075.8)

Погорєлова Тетяна Валеріївна
к. е. н., доцент кафедри статистики,
Одеський національний економічний університет (Україна)

ДО ПИТАННЯ ІНДЕКСНОГО АНАЛІЗУ ГРОШОВОГО ОБІГУ УКРАЇНИ

JEL classification: C150; E170; E510

Перетворення економічного механізму України, наближення його до ринкової рівноваги зумовлює реформування грошового ринку та грошової системи країни, розробку та реалізацію монетарної

політики відповідно до сучасних світових стандартів. Важлива роль у цьому процесі відводиться збалансуванню грошового обігу та реального виробництва, попиту та пропозиції грошової маси, споживання та заощадження, швидкості обороту грошей та товарної маси країни. Моніторинг означених факторів неможливий без використання статистичних методів, насамперед, індексного аналізу.

Концепції грошового обігу України ґрунтуються на економічній теорії. Тлумаченню базових категорій грошового ринку, аналізу його рівноваги, виявленню взаємозв'язків між макроекономічними показниками та грошовим обігом присвячено праці зарубіжних та вітчизняних вчених: Дж. М. Кейнса, М. Фрідмана, Дж. Хікса, В. І. Міщенко, М. І. Савлука, Н. М. Давиденко, Б. І. Пшика [1] та ін.

Відповідно до кількісної теорії грошей, гроші в сучасній економіці забезпечують обіг товарів та послуг, здійснення платежів, рух позикового капіталу. Інакше кажучи, річний грошовий оборот відповідає валовому внутрішньому продукту країни (рівняння обміну):

$$V \cdot M = \text{ВВП} \quad (1)$$

де V – швидкість обігу грошей; M – номінальна грошова маса.

Це означає, що маса грошей, помножена на швидкість їх обороту, має дорівнювати ВВП, який за своїм економічним змістом є добутком кількості випущених товарів і рівня цін. Така форма рівняння описує функціональний взаємозв'язок між грошовими потоками та цінами і реальним виробництвом. Зміна одного з параметрів рівняння призводить до зміни інших. Тому статистичне оцінювання впливу швидкості обороту та грошової маси на динаміку такого макроекономічного показника, як ВВП України, доцільно виконувати індексним методом. Отже, з точки зору індексного методу рівняння обміну (1) приймає вигляд:

$$I_V \cdot I_M = I_{\text{ВВП}} \quad (2)$$

Коректність визначення впливу швидкості обороту грошової маси та її розміру на зміну ВВП залежить, по-перше, від точності розрахунків самих факторів та їх індексів і, по-друге, від економічної природи факторів. Так, грошова маса є об'ємним показником і має бути представлена як середньорічний обсяг грошового агрегату М3. Швидкість обороту грошової маси виступає якісним показником, результатом ділення ВВП на середньорічну грошову масу. Індеси факторів-співмножників будуються з урахуванням особливостей індексного методу, тобто сумірниками та їх елімінуванням. Аби виявити вплив одного фактора на зміну ВВП, необхідно зафіксувати інший на базисному чи звітному рівні [2, с. 76; 3, с. 129].

Якщо обидва індеси-співмножники різнозважені (ваги швидкості обороту грошей фіксуються на поточному рівні, а ваги грошової маси – на базисному), то оцінювання впливу факторів на динаміку номінального ВВП відбувається методом ланцюгових підстановок.

Якщо обидва індеси-співмножники базисно-зважені, то оцінювання впливу факторів на зміну ВВП відбувається методом ізольованого впливу факторів. Недоліком цього методу є математична розбіжність у сумах абсолютного приросту ВВП як результативного показника та приростів відповідних факторів. Таку розбіжність називають ефектом взаємодії факторів-співмножників, тобто це результат того, що фактори (грошова маса, та її швидкість) змінюються одночасно та взаємозалежно. У статистиці існує підхід до розкладання ефекту взаємодії по факторах пропорційно їх величинам ізольованого впливу, який добре зарекомендував себе на практиці [3, с. 138].

Використаємо обидва методи для оцінки абсолютного впливу факторів на зміну ВВП країни у 2020 р. порівняно з 2019 р. та порівняємо отримані результати (табл. 1).

Отже, за допомогою індексного методу ланцюгових підстановок, дійшли висновку, що ВВП України у 2020 р. порівняно з 2019 р. збільшився на 215,2 млрд. грн., у тому числі, за рахунок збільшення грошової маси – на 838,6 млрд. грн., а за рахунок зниження швидкості обороту грошової маси ВВП зменшився на 623,4 млрд. грн. (табл. 1).

Індексний метод ізольованого впливу факторів без пропорційного розподілу довів, що у 2020 р. порівняно з 2019 р. ВВП збільшився на 323,9 млрд. грн. У першу чергу, таке зростання відбулося за рахунок збільшення грошової маси (ВВП України зріс на 838,6 млрд. грн.), а за рахунок зниження швидкості обороту грошової маси ВВП зменшився на 514,7 млрд. грн., причому сумісна дія означених факторів негативно вплинула на динаміку ВВП: його обсяг знизився на 108,7 млрд. грн. (табл. 1).

Таблиця 1

Абсолютний вплив факторів на зміну ВВП України у 2020 р., млрд. грн.

Показник	Індексний метод ланцюгових підстановок	Індексний метод ізольованого впливу факторів	
		Без пропорційного розподілу	Із пропорційним розподілом
1. Грошова маса	838,6	838,6	557,7
2. Швидкість обороту грошової маси	-623,4	-514,7	-342,3
Усього	215,2	323,9	215,4

Джерело: розроблено автором за даними [4; 5]

Звернемо увагу на вплив факторів із урахуванням пропорційної величини їхнього ізольованого впливу на ВВП. У 2020 р. порівняно з 2019 р. ВВП України за рахунок зростання грошової маси збільшився на 557,7 млрд. грн., а за рахунок уповільнення швидкості обороту грошей зменшився на 342,3 млрд. грн., в цілому ж він збільшився на 215,4 млрд. грн.

Таким чином, використання обох методів індексного аналізу розкладання абсолютного приросту ВВП за рахунок зміни відповідних факторів довело, що саме методу ізольованого впливу факторів із урахуванням їх пропорційного розподілу потрібно віддати перевагу, оскільки кожному фактору надаються однакові умови розрахунку, результати не залежать від економічної природи показників та порядку їх розташування у формулі результативного показника (1).

Література

1. Пшик Б. І. *Забезпечення стійкості грошового обігу в Україні в контексті реалізації інструментів грошово-кредитної політики*. Вісник Університету банківської справи. 2017. № 1. С. 15–20. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/223905.pdf> (дата звернення: 16.03.2021).
2. Чорний В. С. *Особливості використання індексного методу при дослідженні цін і тарифів*. Економічний аналіз: зб. наук. праць. 2017. Т. 2. С. 74–78.
3. Янковий О. Г. *Детерміновані моделі факторного економічного аналізу*. Методологія статистичного забезпечення розвитку регіону: монографія. Одеса: Атлант, 2012. С. 125–142.
4. *Державна служба статистики України*: сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 18.03.2021).
5. *Національний Банк України*: сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic> (дата звернення: 18.03.2021).

УДК 336.531.2:338.1(477)

Самотосенкова Олена Вікторівна

к. е. н., доцент кафедри статистики,
Одеський національний економічний університет (Україна)

ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ І РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

JEL classification: C190; E220; O400

Розвиток інвестиційної діяльності є одним із провідних чинників економічного зростання держави. Можливості розробки та впровадження новітніх і вдосконалених технологій, продукції залежать від стану інвестиційного клімату в країні, обсягу та структури інвестицій.

Інвестиційна діяльність в країні регламентується Законом України «Про інвестиційну діяльність» № 40-IV від 04.07.2002 р., останні зміни до якого було ухвалено 23.03.2017 р. Відповідно до цього Закону «Інвестиції – це всі види майнових та інтелектуальних цінностей, які вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, завдяки чому створюється прибуток (дохід) чи досягається соціальний та екологічний ефект» [1].

Важливе значення має дослідження динаміки та структури загального обсягу капітальних інвестицій в країні, у тому числі, за джерелами фінансування, за видами активів, за видами економічної діяльності.